

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота
магістра
з теми «МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ
МОВЛЕННЄВО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ДНЗ»

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DOb1-M17z спеціальності
012 Дошкільна освіта за освітньою
програмою Дошкільна освіта
Андронатій Людмила Анатоліївна

Керівник: **Ватаманюк Г.П.**,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Рецензент: **Гудима Н. В.**
кандидат філологічних наук, доцент

м. Кам'янець-Подільський
2018р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	7
1.1 Ретроспективні засади створення розвивального середовища для дітей дошкільного віку.....	7
1.2 Види і зміст розвивального середовища в сучасному закладі дошкільної освіти	15
1.3 Характеристика мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти	27
 РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВО- РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	41
2.1 Методична робота в як педагогічна категорія	41
2.2 Методичний супровід в системі освітньої діяльності закладу дошкільної освіти	52
2.3 Модель методичного супроводу організації і функціонування мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти	61
2.4 Зміст методичної роботи з організації мовленнєво- розвивального середовища в закладі дошкільної освіти	69
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ	93
Додаток А. Складові предметного середовища закладу дошкільної освіти...	92
Додаток Б. Зміст роботи вихователя-методиста в закладі дошкільної освіти.....	93
Додаток В. Алгоритм проведення тематичної перевірки з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти	94
Додаток Г. Модель літературного центру сучасного закладу дошкільної освіти	95
Додаток Д. Алгоритм впровадження інновацій у практику закладу дошкільної освіти.....	96

ВСТУП

У Законі України «Про дошкільну освіту», положеннях Національної доктрини розвитку освіти України в ХХІ столітті визначено сучасні орієнтири розвитку дошкільної ланки освіти, зроблено акцент на оновленні стандартів, широкому впровадженні сучасних освітніх технологій і нового покоління програмно-методичного забезпечення, наголошено на необхідності посилення наукового і методичного супроводу освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. За таких умов організація розвивального середовища в освітньому просторі сучасного закладу дошкільної освіти, мовленнєво-розвивального, зокрема та її методичний супровід набувають першочергового значення, що й зумовило вибір теми дослідження.

Ретроспективними засадами питання створення розвивального середовища і його ролі в освітньому процесі є праці зарубіжних (Д. Дьюї, Е. Кей, Ф. Фребеля М. Монтесорі, Ю. Фаусек, С. Френе учених) та вітчизняних (Є. Водовозової, І. Тіхеєвої, К. Ушинського) учених і педагогів-практиків. Психолого-педагогічні умови організації розвивального середовища як невід'ємної частини дошкільної освіти були предметом дослідження учених-психологів М. Басова, П. Блонського, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, А. Леонтьєва, М. Поддякова, С. Рубінштейна, Д. Узнадзе та ін. Про створення, організацію і функціонування розвивального середовища закладах дошкільної освіти йдеться в наукових напрацюваннях сучасних науковців Л. Артемової, Н. Кащук, О. Кононко, Г. Лаврентьєвої, Л. Лохвицької, С. Новосьолової, А. Петровського, О. Ярошинської та ін. Проблемою організації розвивально-мовленнєвого середовища в сучасному закладі дошкільної освіти на часі займаються відомі в Україні і поза її межами учені-лінгводидакти А. Богущ, Н. Гавриш, К. Крутій, Л. Лохвицька та ін.). Науковці доводять, що розвивальне середовище – це оточуючі соціально-побутові, суспільні, матеріальні та духовні умови існування

дитини, які взаємодіють з нею як з організмом і особистістю, здійснюють відповідний вплив на неї.

Особливості організації методичної роботи в закладах освіти різного рівня досліджували А. Богуш, Н. Дудніченко, О. Зайченко, В. Лізинський, К. Крутій, Л. Поздняк, О. Шестопалюк); ефективність різноманітного практичного досвіду з організації методичної роботи у закладі дошкільної освіти доведена в роботах Л. Богославець, О. Василевської, Г. Григоренко, Л. Калужької, К. Кіндрат, В. Ларіної, Л. Лукіної, Н. Омеляненко, І. Терещенко, Л. Швайки, та ін.); проблеми змісту і форм інновацій в організації методичної роботи вихователів вивчали О. Аматыєва, К. Біла, К. Крутій, А. Морозова, Л. Поздняк та ін.).

Об'єкт дослідження. Мовленнєво-розвивальне середовище сучасного закладу дошкільної освіти.

Предмет дослідження. Методичний супровід організації мовленнєво-розвивального середовища в сучасному закладі дошкільної освіти.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати й розробити модель методичного супроводу організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти.

Завдання дослідження:

– на основі вивчення науково-методичної літератури з проблеми дослідження, розкрити сутність понять «розвивальне середовище в закладі дошкільної освіти», «мовленнєво-розвивальне середовище»; уточнити поняття «методичний супровід» та «методичний супровід організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти»;

– висвітлити роль методичної служби в організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти;

– створити й теоретично обґрунтувати модель методичного супроводу організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти;

– описати зміст методичної роботи з організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти.

Методи дослідження: *теоретичні* – опрацювання наукової, методичної літератури, фахових періодичних видань з проблеми створення й організації розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, чинних освітніх програм та документації методиста й вихователя, яка стосується розвитку мовлення й мовленнєво-розвивального середовища; *емпіричні* – спостереження за організацією і функціонуванням мовленнєво-розвивального середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти, за роботою вихователів, як вони використовують можливості розвивального середовища у розвитку мовлення дошкільників, а також за роботою методиста (заходи, аналіз, контроль, самоосвітня робота), бесіда й анкетування; *практичні* – моделювання та проектування.

Практичне значення одержаних результатів: створено модель методичного супроводу організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, розроблено методичне забезпечення моделі. Матеріали дослідження можуть бути використані у практиці роботи закладів дошкільної освіти; у процесі підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до занять з навчальної дисципліни «Організація і моніторинг педагогічного процесу в ДНЗ», «Дошкільна лінгводидактика», при написанні курсових і дипломних робіт.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методик дошкільної освіти, Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів» (20 березня 2018 року, м.– Рівне. Тема доповіді «Використання літературних творів В. Сухомлинського в освітньому процесі закладу дошкільної освіти», Міжвузівській науково-практичній конференції «Особливості використання навчально-виховних технологій в освітньому процесі» Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія Кам'янець-Подільський

національний університет ім. Івана Огієнка, 4 квітня 2018 року, м. Хмельницький. Тема доповіді – «Роль і місце проектних технологій в організації мовленнєво-розвивального середовища сучасного закладу дошкільної освіти і початкової школи»; II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії», 23-24 жовтня 2018 року м. Кам'янець-Подільський.

Тема доповіді – «Створення розвивально-мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти як педагогічна проблема».

Публікації. За матеріалами дослідження здійснено одну публікацію – Використання літературних творів В. О. Сухомлинського в освітньому процесі закладу дошкільної освіти //Збірник тез виступів учасників всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів» (20 березня 2018р.). м. Рівне : РВЦ ім. акад. С. Дем'янчука, 2018. С. 5–7. (292 с.)

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел додатків. Обсяг основного тексту – 85 сторінок

Ворон. Того, хто підходить до містка, він запитує, який перший чи останній звук у його імені. Під тим, хто не знає відповідь, місток провалюється. Підійшли тварини до містка, а увійти в будиночок не можуть, бо не знають, який у їхньому іменні перший звук. Допоможи їм. Результати досліду заносять до протоколу, який ведеться окремо на кожну дитину. Результати всіх дослідів дають підстави вносити зміни у практичну підготовку кожної окремої дитини й роботу з розвитку мовлення в цілому.

Підсумовуючи вищесказане приходимо висновку, що роль методиста і методичного супроводу у створенні мовленнєво-розвивального середовища надзвичайно велика. І якість мовленнєвої освіти в закладі залежить саме від стану методичної роботи, що підтверджує актуальність дослідження.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі висвітлено особливості організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти як педагогічної проблеми, проаналізовано погляди вчених, педагогів-класиків і сучасних

науковців на проблему, схарактеризовано мовленнєво-розвивальне середовище сучасного закладу дошкільної освіти; розроблено модель методичного супроводу організації і функціонування мовленнєво-розвивального середовища та описано зміст методичної роботи з організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти.

1. «Розвивальне середовище в закладі дошкільної освіти», розглядаємо як інтегровану категорію, що поєднує в собі природне довкілля, світ культури, соціум, сенсорно-пізнавальний простір, ігрове і мовленнєве середовище та середовище особистості дитини власного «Я».

Поняття «мовленнєво-розвивальне середовище» розуміємо як сукупність психолого-педагогічних умов, систему матеріальних і духовних об'єктів, взаємодія з якими стимулює пізнавальний і комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини у різних видах діяльності; як потенційні можливості позитивного впливу різних взаємодіючих факторів на мовленнєвий розвиток дитини.

Уточнено поняття «методичний супровід», яке визначаємо як «професійну педагогічну взаємодію суб'єктів освітньої діяльності, умовами якої є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток керівників та учасників педагогічного процесу, а результатом – якісно новий рівень освіти або нова якість професійної діяльності вихователів, яка виявляється у професійній компетентності.

Визначено поняття «Методичний супровід організації мовленнєво-розвивального середовища», яке трактуємо як сукупність умов, різноманітних форм, технологій, підходів, процедур і заходів, спрямованих на засвоєння педагогічними працівниками достатнього обсягу знань з методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку, оволодіння вміннями не лише створювати предметне і просторове мовленнєве середовище в закладі дошкільної освіти, а й стимулювати його розвивальний вплив на мовленнєву активність дитини шляхом занурення її у спеціально-організоване й стихійне мовленнєве середовище з метою міжособистісної

взаємодії з людьми різних вікових категорій і різної міри прихильності та родинних зв'язків.

2. Висвітлено роль методичної служби в організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, яку формуємо як планувальна, проектувальна, корегувальна, контрольно-аналітична, методично забезпечувальна.

3. Розроблено модель методичного супроводу організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, яка передбачає забезпечення належного рівня професійної компетентності вихователів щодо організації мовленнєво-розвивального середовища, систематизацію знань, оволодіння вміннями, пошук нових підходів до організації освітньо-розвивального простору для дошкільників. Модель охоплює 5 етапів – пошуковий, моделювальний, проектувальний, підтримка практичного впровадження і рефлексивний. Кожен етап передбачає певну мету: пошуково-розвідувальний – вивчення методистом стану роботи в закладі в означеному напрямі та пошук нових ідей і технологій для вирішення проблеми; моделювальний – створення вихователями власних моделей організації мовленнєво-розвивального середовища на основі матеріалів, здобутих на попередньому етапі; проектувальний – надання методичної допомоги педагогам у підготовці до впровадження інновацій; етап підтримки і впровадження має на меті практичне втілення набутих ідей та його моніторинг; мета рефлексивного етапу – здійснити порівняльний аналіз результатів впровадження моделі із початковою метою.

Педагогічними умовами реалізації моделі було визначено: інформаційна забезпеченість методичного кабінету, методичний контроль; безперервність освіти (самоосвіта, стажування, участь у методичній роботі закладу, міста, району, регіону); забезпечення рівного доступу до джерел інформації, отримання методичних порад і рекомендацій, створення атмосфери творчого пошуку в педагогічному колективі; гуманність і педагогічний оптимізм: повага до ідей іншого, віра у власні сили й

професійні здібності; матеріально-технічного й інформаційного забезпечення, взаєморозуміння між адміністрацією, педагогами і батьками в реалізації освітніх цілей; творча співпраця членів педагогічного колективу батьків, громадськості. До форм методичної роботи віднесено теоретичні і практичні семінари, конференції, методичні наради, взаємовідвідування з подальшим аналізом, методичні майстерні, усні журнали, вебінари тощо.

2. Описано зміст методичної роботи з організації мовленнєво-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, який передбачає методичне керівництво такими аспектами освітньо-мовленнєвої діяльності, як формування фонетичної, лексичної, граматичної, комунікативної і художньо-мовленнєвої компетентості дошкільників; впровадженням інноваційних методик і технологій з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти; методичне керівництво організацією свят і розваг з виокремленням їх мовленнєвого компоненту; створенням предметно-розвивального середовища; співпрацею закладу дошкільної освіти з батьками, школою та громадськістю з питань формування мовленнєвої особистості дошкільника.

Таким чином, поставлені завдання на початку дослідження виконано у повній мірі. Однак вони не вичерпують усіх аспектів порушеної проблеми. Завданням подальшого дослідження може стати розробка методики організації мовленнєво-педагогічного супроводу дітей різного віку і в різних мовленнєвих середовищах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов Е .Е. Сущность и структура психолого-педагогического сопровождения одарённого ребёнка в общеобразовательной школе. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/12467/1/4.pdf> (дата звернення 17. 11. 2018 року).

2. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер. А. М. Богуш; авт.кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. Спецвипуск. С. 1–30.
3. Батиянова М. Р. Организация психологической службы в школе. Москва : Совершенство. 2005. 268 с.
4. Береснева З. И. Организация образовательного пространства и развивающей среды в ДОУ // Управление дошкольным образовательным учреждением. 2006. № 6. С. 60–70.
5. Большакова О. Розвивальне середовище в ДНЗ URL : <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-29591855> (дата звернення 10.10.2018р.)
6. Бех І. Д. Принципи сучасної освіти // Педагогіка і психологія. 2005. № 4. С. 6–12.
7. Бех І. Д. Психологічний супровід особистісно-зорієнтованого виховання // Початкова школа. 2004. № 3. С. 3–6.
8. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник. Київ : Вища школа, 2007. 542 с.
9. Богуш А. М., Н. Гавриш, Т. Котик. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ : Слово, 2006. 302 с.
10. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те видання., доопр. і доп. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
11. Богуш А. М., Е. П. Аматыєва, С. К. Хаджирадева. Культура речевого общения детей дошкольного возраста. Харків : Ранок, 2013. 288 с.
12. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч. посіб. 2-ге вид., допов. Київ : Ліра, 2014. 304 с.
13. Валитова И. Е. Психологическое сопровождение ребёнка с детским аутизмом // Психолог в детском саду. 2007. №2. С. 28-32.

14. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2006. 119 с.
15. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч. метод посіб. Київ : Світич, 2009. 160
16. Головінова В. О., Головінов В. П. Управління якістю – стратегія розвитку освіти // Світло, 2000. №1. С. 46-49.
17. Даль В. Толковый словарь в 4 т. Москва. : Русский язык, 1982. Т. 4. 1982.684 с.
18. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін., наук. ред.: Г. В. Беленька М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
19. Дичківська І.М. Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності. Монографія Рівне : Волин. Береги, 2016. 384 с.
20. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навчальний посібник. Київ. Слово, 2013. 448 .
21. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / А. Богуш, Л. Варянце, Н. Гавриш та ін. ; Наук.-дослід. Центр. з пробл. соц. педагогіки та соц. роботи АПН України та Луган. нац. пед. ун-ту ім. Т Шевченка. Луганськ : Альма-матер. 2006. 368 с.
22. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / Упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя : ЛПІС ЛТД, 2010. 342 с.
23. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
24. Зайченко І. В. Історія педагогіки: навч. посібник: У 2 кн. Кн. 1.: Історія зарубіжної педагогіки. Київ: Слово, 2010. 624 с.
25. Зінченко В. М. Організація психолого-педагогічного супроводу дитини в умовах дошкільного закладу // Дошкільна освіта. 2004. № 1. С. 15–17.

26. Клеманова Л. Практика детского сада Монтессори // Дитячий садок. – 2007. №11. С. 5.
27. Ключева Н. В. Филиппова Ю. В. Общение. Дети 5-7 лет. Ярославль : Академия развития, 2006, 160 с.
28. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вузів. Київ : Освіта, 1998. 255 с.
29. Крутій К. Л. Сучасне заняття та освітні ситуації. // Дошкільне виховання. №9, 2016р. С. 6–10.
30. Корж Тетяна. Методичні рекомендації щодо створення розвивального середовища в дошкільному навчальному закладі URL : <http://eprints.zu.edu.ua/12467/1/4.pdf>. (дата звернення 20.12.2018 року).
31. Корнєєва. С. Використання інтерактивних технологій у методичній роботі // Вихователь-методист дошкільного закладу», 2010. № 6. С. 5–8.
32. Корогод Н. П. Управління як необхідна умова вдосконалення науково-методичної роботи в навчальних закладах // Рідна школа. 2005. №4. С. 44–46.
33. Корендо Р. Бабіч С. Предметне розвивальне середовище як чинник всебічного розвитку дитини // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. № 9. С. 44–50.
34. Крутій К. Л. Перспективно-календарне планування занять із навчання мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ЛПКС ЛТД, 2005. 192 с.
35. Крутій К. Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp1/krutij.pdf. (дата звернення 06. 12. 2018 року).
36. Крутій К. освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія у 2-х ч. Частина 1. : концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя ЛПКС ЛТД, 2009. 320 с.

37. Крутій К. Л. Створення мовленнєвого середовища: теоретичні засади і практична реалізація Запоріжжя : ЛПС ЛТД, 2001. 164 с.
38. Ларина В. П. Научно-методическое сопровождение инновационной деятельности общеобразовательных учреждений как средство развития региональной системы образования : автореф. на соискание науч. степ. доктора пед. наук. по спец. 13.00.01. Самара, 2008. 58 с.
39. Лохвицька Л. розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах. Київ : редакції газет з дошкільної і початкової освіти. 2013. 80 с.
40. Лузан П. Г., І Васюк О. В., Бернова О. М Історія педагогіки та освіти в Україні : навчальний посібник /ред. Лузан П. Г.. Київ : НАУ, 2006. 302 с.
41. Луценко І. О. Дитина і дорослий. Вчимося спілкуватись : готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками. Київ : Світич, 2008. 204 с.
42. Мамайчук И И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / СПб., 2001. 206 с
43. Маковецька Н. В. Шляхи активізації емоційно-забарвленої лексики у мовленні дітей дошкільного віку // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Київ : Наук.-метод. центр вищої освіти. 2000. Вип. 28. С. 163–166.
44. Методичний кабінет у дитячому садку / упоряд. Т. Вороніна. – Київ : Шкільний світ, 2008. С. 121–127.
45. Методична робота в ДНЗ / Упоряд. Л. А Швайка. Харків: Основа, 2007. 288 с.
46. Муромець В. Г. Науково-методичний супровід формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/2843/1/Muromec.pdf>. (дата звернення 14.09.2018р.).
47. Монтессорі М. Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в Будинках дитини // Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія

- зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навчальний посібник / ред. Є. І Коваленко. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 521–537.
48. Настільна книга вихователя-методиста в ДНЗ / уклад. О. А. Рудік. Харків : Основа. 2010. 331 с.
49. Новий тлумачний словник української мови : у 3т. / Укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконіт, 2008. Т. 2. 864. с.
50. Овчарова Р. В. Психологическое сопровождение родительства. Москва : Изд-во ин-та психотерапии, 2003. 232с.
51. Онкович Г. В. Комунікативно-діяльнісний підхід у компетентнісно-орієнтованому навчанні // Креативна педагогіка : наук.-метод. журнал. 2011. Вип. 4. С 98–104.
52. Петровский В. А. Построение развивающей среды в дошкольном учреждении // Дошкольное образование в России / под ред. Р. Б. Стеркиной. Москва : АСТ, 2006. С. 57–90.
53. Писарчук О. Т. Особливості формування предметно-розвивального середовища дошкільного навчального закладу. URL : [file:///D:/завантаження/NZTNPU_ped_2014_4_4%20\(3\).pdf](file:///D:/завантаження/NZTNPU_ped_2014_4_4%20(3).pdf) (дата звернення 19.12.2018р.).
54. Печенко І. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві / І. Печенко // Вісник ЛНПУ імені Тараса Шевченка. 2008. № 7. С. 121–128.
55. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
56. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2015. 44 с.
57. Приходько Ю. О. Формування позитивних взаємин у дитячому колективі Київ : Рад. шк., 1987. 124 с.
58. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.

59. Резніченко І. Створення розвивального простору у групових приміщеннях дошкільного закладу // Практика управління дошкільним закладом. 2011. № 1. С. 27–40.
60. Соруна А. К. Проектирование образовательной среды дошкольного образовательного учреждения: автореф. дис. ... канд. пед. наук:13.00.01 / А. К. Соруна. СПб., 2005. 16 с.
61. Сорочан Т. М. Концепція науково-методичної роботи в добу освітніх змін: традиції, інновації, перспективи розвитку // Методист. 2013р. №2 (14). С. 7– 12.
62. Сучасний дошкільний заклад: середовище для розвитку : навч. метод. / Упор. М. І. Каратєва, О. А Денисова, Л. А. Грицюк. Кам'янець-Подільський. Сисин О. В, 2013, 352 с.
63. Тищенко В., Рібцун Ю. Як навчити дитину правильно розмовляти : поради батькам Київ : Літера ЛТД, 2006. 128 с.
64. Трубавіна І. М. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї Київ : ДЦССМ, 2003, 208 с.
65. Управлінська діяльність у системі дошкільної освіти: теорія та практика / упоряд.: К. Л. Крутій, О. М. Байер, З. П. Дорошенко. – Запоріжжя : ЛПІС ЛТД, 2009. 218 с.
66. Филиппова (Нестерова) И. В. Игрушечное хозяйство для детей от 2 до 3 лет // Мама и Малыш. 2007. № 5. С. 22–23.
67. Чернишов Д. О., Науково-методичний супровід технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/16/statti/chernishov.htm (дата звернення 22.12.2018 р.).
68. Шаховская Н. Н. Образовательная среда дошкольного учреждения: условия повышения качества дошкольного образования // Управление дошкольным образовательным учреждением. 2006, № 2. С. 9–17.
69. Ядешко В. І. Дошкільна педагогіка. Київ : Вища школа, 1981. – 387с.

70. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. Москва : Смысл, 2001. 366 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Складові предметного середовища закладу дошкільної освіти

Навчально-методичний	Кабінет завідувача; методичний кабінет; кабінет психолога; кабінет учителя-дефектолога; музична зала з набором
----------------------	--